VALERIU ANANIA: *AMINTIRILE PEREGRINULUI APTER*, THE FORMULA OF THE FANTASTIC OPENED TOWARDS THE SACRED

Doina POLOGEA
"Petru Maior" University of Tîrgu Mureş

Abstract: The book entitled The Memories of the apter Pilgrim is Valeriu Anania's only short stories volume, encompassing twelve fantasy novels. This is a literary piece that skillfully blends together ideas from diverse fields of study such as: theology, national history or art history, in its special version which is the theology of the icon. The final meaning of the novels is their openness towards the sacred.

Keywords: fantastic, sacred, theology, icon, history

Cartea ***Amintirile peregrinului apter*** nu este doar o operă literară, ci şi un document de viaţă emoţionant. Este povestea care nu a putut fi arestată. Ea are o istorie şi un spaţiu-matrice neobişnuite. A fost zămislită sub pământ, la câţiva metri sub firul ierbii, în închisoarea de la Jilava şi apoi în cea de la Aiud, în „academia" celor patruzeci de intelectuali cu condamnări grele, printre care se aflau Constantin Noica, Dinu Pillat, Petre Tuţea, Petre Pandrea, Vladimir Steinu, Daniil Sandu Tudor, Vasile Voiculescu, George Manu, care reuşiseră să-şi biruie spaimele şi să dea un sens suferinţei cu ajutorul unor prelegeri, conferinţe sau povestiri, precum şi prin poeziile comunicate prin morse, pe ţeava caloriferului. Istorisirile lui Valeriu Anania, petrecute în mănăstiri şi schituri din ţară, pe care deţinuţii le ascultau ''ţinându-se de coama munţilor, înaltă", cum spune autorul, au creat acolo, în "academia de sub pământ", un spaţiu de libertate. („După componenţa ei, scria Al.Paleologu, o celulă de închisoare poate fi o academie (...) o ţigănie sau un infern"[1]). Aceste povestiri sunt o mărturie singulară despre partea de lumină a marelui întuneric de sub pământ, „polul incandescent al vieţii din recluziune", care ne ajută să înţelegem o teribilă experienţă spirituală, convertirile întemnițaților la viața creștină și „inexplicabila supraviețuire în împrejurări limită" (Ovidiu Pecican)[2]. Harta ţării cu mănăstirile ei, adevărate centre de spiritualitate se rescria în temniță în fiecare seară, împlinind „educația morală a celor condamnați", precum o altă „Cântare a României, adaptată nevoii de a înțelege și de a rezista", după cum notează Cornel Ungureanu.[3] Posibilitatea de a trăi într-un alt plan, al universului ficțional era o formă „acrobatică" de supraviețuire. Ea întărea legăturile sufletești între cei încarcerați, potolind spaimele acelui „timp vâscos" (Valeriu Anania). Se petrecea acolo un „zbor de scântei peste bezna de tuci", cum îl numea Radu Gyr. In lucrarea *Corupția*

[1] Paleologlu, Al., *Sfidarea memoriei*, convorbiri cu Stelian Tănase, ed. a II-a, Editura DU Style, 1996, p.181
[2]Ovidiu Pecican, *Ficţiunea memorialistică*, în revista *Steaua*, 43, nr.3 din 1992, pag.22, apud *Referinţe critice* în Valeriu Anania, *Opera literară 2, Amintirile peregrinului apter*, Editura Limes, Cluj- Napoca, 2004, pp.315-316
[3]Cornel Ungureanu, *Geografia literaturii române*, azi, vol.I, Editura Paralela 45, 2003, p.159, apud *Referințe critice* în Valeriu Anania, *Opera literară, 2*, *Amintirile peregrinului apter, nuvele și povestiri*, ediția a III-a, Editura Limes, Cluj-Napoca, 2004, p.323.

BDD-A22148 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:41:15 UTC)

spirituală, Bartolomeu Valeriu Anania va identifica două arme defensive lăuntrice ale deținutului și anume credința și cultura, ,,singurele spații pe care temnicerii nu le puteau controla".[4],,Datorită acestui îndelungat efort eminamente cultural, mai scrie Valeriu Anania, referindu-se și la cele două piese de teatru pe care le-a depozitat în memorie, am îndurat mai ușor rigorile detenției (foamea, frigul, promiscuitatea, izolarea, murdăria, brutalitatea paznicilor) și , mai mult, deseori avem motive să cred că suferința asumată îl poate înnobila pe om."[5]

Lena Constante în volumul său *Evadarea tăcută* vorbește despre ,,evaziunea în vis", vis care devenea mai real decât realitatea, prilejuită de poveștile ascultate prin zidul închisorii. Poate că nicăieri în altă parte literatura nu s-a ridicat la un sens mai înalt decât acolo, în universul carceral, dobândind, alături de rugăciune, rol salvator. In primul rând îl salva chiar pe povestaș de gândurile vâscoase, de ură, de depresie sau de revoltă. Intâlnirea cu un poem, chiar în cel mai sordid loc putea să prilejuiască bucurii extatice, era întâmplarea cea mare:,,Pe unul din pătratele de ziar de la closet, povestește Lena Constante, găsesc în ziua accea un fragment de poezie. Pentru mine o comoară!"[6] ,, In toată celula e o sete grozavă de poezie, scrie și Nicolae Steinhardt în *Jurnalul fericirii*. Invățarea pe dinafară a poeziilor e cea mai plăcută și cea mai neeostoită distracție a vieții de închisoare. Fericiți cei ce știu poezii. Cine știe pe dinafară multe poezii e un om făcut în detenție, ale lui sunt orele care trec pe nesimțite și-n demnitate (...) Imi găsesc de îndată un cerc de tineri care vor să învețe *Luceafărul".*[7]

Făgăduința făcută colegilor de celula 4 Jilava, de a pune pe hârtie comoara reprezentată de „cartea mănăstirilor", un ceremonial prin care deținuții, ,,în ceasurile de liniște fragilă" cutreieraseră mănăstirile din Oltenia și Moldova a putut fi împlinită doar după mai bine de un un sfert de veac, iar publicarea efectivă nu a fost posibilă decât atunci când cenzura, căreia limbajul prea complicat al cărții (terminologia ecleziastică) îi dăduse mari dureri de cap, a fost desființată (1990).

Universul cărții este articulat pe mituri și vechi legende țesute, de data aceasta, în jurul mănăstirilor din Oltenia, iar propensiunea spre lumile arhetipale ,,ia aproape forma liturgică a participării la ceremonia sacrului."[8] Autorul a găsit personajul de legătură al povestirilor, peregrinul apter, un înger; acesta avusese o controversă cu un călugăr în urma căreia și-a pierdut aripile, dar și-a păstrat capacitatea de a străbate prin timp. El poate să repună în drepturi, să aline suferințe. Călătoriile lui sunt doar pretexte, el caută ,,taina obârșiilor", de fapt se caută pe sine. Repliază trecutul, la care a fost martor, pe cutele prezentului, făcând întodeauna apel la dimensiunea misterioasă a lucrurilor, și nu la logică, în ideea că fantasticul este mai real decât realul. Scriind povestirea „Intâlnire la Vodița", autorul mărturisește că a aflat deodată "dimensiunile interioare ale unui anumit mod de abordare a fantasticului". Personajul apter, cel care leagă povestirile între ele duce povara memoriei

[4] Mitropolitul Bartolomeu, *Corupția spirituală.Texte social-teologice*, ediția a II-a, îngrijită de Bogdan Ivanov și Radu Preda, Cluj-Napoca, 2011, p.168.
[5] Valeriu Anania, Aurel Sasu, *Despre noi și despre alții,* Editura Curtea Veche, București, 2009, p.40.
[6] Lena Constante, *Evadarea tăcută, 3000 de zile singură în închisorile din România,* ediția a II-a, Editura Florile dalbe, București, 1995, p.24.
[7] Nicolae Steindhardt, *Jurnalul fericirii*, ediția a II-a, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1992, p.31.
[8] Mircea Zaciu, Adrian Papahagi, Aurel Sasu (coordonatori), *Dicționarul esențial al scriitorilor români,* Editura Albatros, București, 2000, p.27.

BDD-A22148 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:41:15 UTC)

colective, are amintiri de secole, fiind contemporan, vorba poetului, cu fluturii şi cu Dumnezeu. I se potrivesc cuvintele despre înger ale lui Paul Valery: ,,era acolo o Tristeţe în formă de Om". Nu întâmplător Anania a ales în rolul naratorului un înger, adică un punct de reper moral. ,,Ingerul oferă fiecăruia din actele noastre reperul epurei lui, adică desenul lui ideal, zicea Andrei Pleşu.[9]

Intr-un dialog pe care îngerul îl poartă cu o icoană a Sfântului Ioan Botezătorul, dotată cu două aripi magnifice, care-i amintesc peregrinului apter (deci fără aripi, n.n.) de fericirea avută cândva, acesta şopteşte cuprins de tremur: "*Ce eram eu? Un pui de slugă, răsfăţată la curţile Celui-ce-este, un fuior de lumină care credea că zborul se poate face şi de-a berbeleaca. Asta eram. Când m-am jucat de-a ghemul prin pacea pământului, m-am pomenit lăbărţat ca o cârpă umblătoare, lăsând în urmă-i pulbere şi scamă. Am greşit? N-am greşit?(...) Zadarnic aştept să mi se lumineze osânda ...înnomenirea mea s-a poticnit la începuturile ei".* [10]

Sfântul Grigore de Nyssa spunea despre om că este copleşitor de neînţeles. Marea dispută între umanitate şi anghelitate, arată Părintele Arsenie Papacioc se tranşează în favoarea omului, fiindcă ,,umanitatea este superioară îngerilor, anghelităţii. Pentru că omul e un archon, un stăpân"[11], iar Dumnezeu i-a dat putinţa de a se îndumnezei după har. Iar Părintele Dumitru Stăniloaie arată că ,,omul e, dintr-un anumit punct de vedere, mai mult după chipul lui Dumnezeu decât îngerii"[12], iar îngerul e numai slujitor, slujitor al lui Dumnezeu şi al omului. Neputând fi înger pe de-a-ntregul, apterul râvneşte să fie măcar om deplin, adică desăvârşit în iubire. Aici se întrevăd liniile de forţă ale unui superb ,,zbor deasupra cuibului de cuci", metafora din cunoscutul roman al lui Ken Kesey putând numi şi regimul carceral.,,Căci cine ar mai putea propovădui iubirea aproapelui când eşti izbit cu capul de pereţi până la pierderea auzului, când stai să mori de inaniţie cu tuberculoza ascunsă în măruntaie, când convieţuirea se confundă cu balamucul, când, într-un cuvânt, întregul regimul de ,,viaţă" al închisorilor din acea vreme era unul de premeditată exterminare?(...) Creştinismul, ne avertizează Părintele Steinhardt, e plin de paradoxuri".[13] Răspunsul la această întrebare este că un înger apter ar putea. El, da.

"Miticul-respectiv fantasticul- scria Valeriu Anania, nu se obţine întotdeauna printr-o ruptură în planul realului, ci în acela al semnificaţiei".[14] Axul povestirii *Talanga* este tocmai o astfel de ruptură, mai precis o inversiune creată în relaţia cauză-efect: dacă în localitatea Baia de Fier dangătul unui clopot provoca automat urletul câinilor, care-şi aminteau de o nenorocire trecută, într-o zi de primejdie pentru comunitate se întâmplă ca urletul unui câine să provoace, el singur, bătaia unui clopot, dezlănţuind energiile teribile şi nebănuite ale

[9] Andrei Pleşu, *Despre îngeri*, Editura Humanitas, Bucureşti, 2010, p.26.
[10] Valeriu Anania, *Amintirile peregrinului apter*, Editura Cartea Românească, Bucureşti, 1990, p.84.
[11] ***Viaţa Părintelui Arsenie Papacioc.Testament. Cuvinte de folos,* volum coordonat de Danion Vasile, ediţia a II-a revăzută şi adăugită, Bucureşti, Editura Areopag şi Editura Meditaţii, 2012, p.130.
[12] Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloaie, *Teologia dogmatică ortodoxă,* Bucureşti, Editura IBMBOR, 1978, p.422.
[13] Virgil Ciomoş, Postfaţa la Nicolae Steindhardt, *Jurnalul fericirii*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1992, p.407 şi p.413.
[14] Valeriu Anania, *Din spumele mării. Pagini despre religie şi cultură*, Editura „Dacia", Cluj-Napoca,1995, p.210.

BDD-A22148 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:41:15 UTC)

urşilor. Ei se prăvălesc din codrii pentru a înlătura primejdia. Iar limba clopotului primeşte putere să le grăiască , fiindcă e alcătuită din femurul unui strămoş urs, mort într-o grotă:

"Din viroagele muntelui, din peşteri şi vizuini, din găurile somnoroase ale pietrei şi ale pământului coborau, în goană, urşii.Treziţi de mădularul strămoşului ce urlase cândva din buza prăpastiei fără să fi fost auzit, ei îl auziseră. Nu ştiau încă de unde-i vine glasul, dar îşi aminteau că mai umblaseră odinioară prin pustiuri albe şi alergau acum cu labele uşoare pe zăpada îngheţatăşi se adunau de prin toate părţile, mulţi, câteva zeci, curgând unul după altul şi unul lângă altul în josul văii, cu mugete întărâtate şi boturi adulmecânde, să dea năvală pe uliţele satului, să-i încremenească pe cei ce se holbau din dosul ferestrelor, să-i năucească pe beşlii şi să se arunce asupra cailor."(pag.139)

Clopotul, ca şi fiarele pădurii simt omeneşte şi sunt o parte a inimii comunităţii rurale. Abordarea istoriei este neconvenţională, iar istoria este ,,vie şi reală, grea, zbuciumată, teribilă, dar mereu familiară, palpabilă, tocmai pentru că ea nu ni se prezintă în rețete standard", după cum notează Miron Scorobete, faptele derulându-se într-o ,,lume homerică", guvernată de ,,o forță enormă, ca a Pământului, care însă nu se dezlănțuie în cutremure, ci delicat în colțul ierbii și în mugurii care se deschid"[15]. Peregrinul apter îşi reaminteşte momente trăite pe vremea răscoalei lui Tudor Vladimirescu, la care a participat ca martor. ,,Apter este contemporan cu orice moment al istoriei", scrie Valeriu Anania, luându-şi libertatea de a glumi pe seama artei sale:,, Aici este, să zicem, arta naratorului: aceea de a arunca enormitatea-căci ce este fantasticul? O minciună enormă! Aruncă minciuna şi apoi o tratează ca şi cum ar fi reală".[16] Modalitatea autoironică a lui Valeriu Anania de a-şi trata propria operă aduce aminte de finalul unui basm românesc:,,Şi-am încălecat pe-o alună/Şi v-am spus o mare minciună".

O povestire delicată ca o bijuterie scrisă în filigran este cea cu titlul *Albumiţa.* Peregrinul îşi doreşte să vadă de aproape o albumiţă răsărită pe Muntele Căpăţânii şi face, an de an , încercări de escaladare a crestelor. Cu uimire descoperă că albumiţa, pe măsură ce se apropia de ea, fugea tot mai sus. Ascensiunea ei ("ea îşi caută condiţia ei naturală ") trimite la o similitudine cu căutările spirituale ale peregrinului fără aripi. La ultima încercare, deşi el se află la un pas de ea, atenţia îi este distrasă de un pui de căprioară rănit, care rămăsese agăţat pe o şa de piatră, în cumpănire. Il salvează şi îl duce pe palme la mama lui. Atunci realizează că sângele de căprioară "poartă în el ceva din parfumul suav al unei flori de albumiţă." Şi nu mai regretă că albumiţa a fugit din nou de el. Floarea dorită fusese un simplu indicator, un deget orientat spre revelarea vocaţiei sale lăuntrice, de mântuitor.

O piesă antologică este povestirea *Hrisant şi neliniştile trupului său*. Hrisant este egumenul grec al mănăstirii Hurezi, care a alungat toţi călugării din ea, aceasta devenind apoi chinovie de maici. Toate ar fi normale şi obişnuite până aici, dar intrarea în anormal se instalează prin faptul că Hrisant îi alungă pe călugări **mort** fiind şi îngropat sub scara bisericii. Şi tot mort, sub formă de tigvă, încearcă să-şi violeze fiica, prăvălindu-se peste mormântul ei. Pecetea incestului pe care-l practicase în timpul vieţii, ca şi a multor siluiri şi desfătări necuvioase îl urmăreşte pe Hrisant, imprimându-se şi celor din jur , ca molima, ca

[15] Miron Scorobete, *Un apter înaripat*, în volumul *Logos Inalt Preasfințitului Arhiepiscop Bartolomeu al Clujului la împlinirea vârstei de 80 de ani,* Editura Renaşterea, Cluj-Napoca, 2001, p.179.
[16] Bartlomeu Valeriu Anania, *Icoana patriei vâlcene*, Editura Almarom, Râmnicu-Vâlcea, 2002, p.30.

BDD-A22148 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:41:15 UTC)

piaza rea, până ce i se face mortului o rugăciune de dezlegare. Deşi nici atunci neliniştile acelui trup, aruncate ca o plasă cu ochiurile bine ţesute asupra întregii mănăstiri, nu încetează pe deplin.

Ceea ce peregrinul dobândeşte, de la o experienţă la alta este o vedere tot mai clară asupra sinelui. In povestirea *Neodihnitele cumpeni,* nu întâmplător (fiindcă "nimic nu e întâmplător, totul e semnificativ"), îngerul apter orbeşte. Cum această experienţă îi sporeşte vederea lăuntrică, el reconstituie povestea călugăriţei Olimpiada, fiică din flori a lui Papa Brâncoveanu, tatăl marelui voievod, zidită în peretele mănăstirii Govora de către Serban Cantacuzinul, pentru că a văzut cu ochii minţii martiriul Brâncovenilor zugrăvindu-se în icoana Maicii Domnului, în acelaşi minut în care el se petrecea, la Ţarigrad şi a arătat care sunt ucigaşii morali ai domnitorului. Ca martoră a înnebunirii Păunei Cantacuzino, care privea aceeaşi scenă, Olimpiada este zidită într-o firidă. Orbul apter "vede" toate acestea şi deschide peretele în care călugăriţa murise zidită. "Nu aveam nici cea mai mica îndoială că acelea erau osemintele Olimpiadei, procurorul devenit victimă sub puterea învinuiţilor, justiţiarul din care nu mai rămăsese nici o urmă, în timp ce ucigaşii supravieţuiau, încununaţi de glorie, într-un pridvor de biserică", zice îngerul apter, care pune faptele istoriei în dreaptă cumpănire, ridicând talgerul care-i înalţă pe Brâncoveni. "Calea către Dumnezeu, pare a spune peregrinul, trece prin arheii neamului".[17]

Fiinţa fantasticului fluidifică totul. Epocile, spațiile curg unele în altele. In povestirea *Portretul*, ca în poezia lui Baudelaire, sunetele şi culorile îşi răspund. Vedem cum sunetul muzicii se încheagă și devine pictură, iar icoanele se fac melodii, alteori personajele din frescă freamătă și coboară din rame cu pas firesc, intervin în viaţa oamenilor, devenind pentru o clipă vii. Pictorul din această povestire nu doreşte să redea fotografia epocii sau a unei personalităţi, ci *„ duhul* acestora, înălţat în dimensiunile lor legendare"[18], după cum încearcă şi povestirile lui Anania. In ele, natura moartă, regnurile, făpturile, sunetele, culorile transgresează dintr-o stare în alta, cu sufletul lor cu tot, rezultând un fantastic deschis spre sacru**. „**Nuvelele din *Amintirile peregrinului apter* sunt admirabile hierofanii, superb poetice pe această direcţie a lor"[19], nota Cornel Ungureanu. Sub pana autorului prind viață legende monastice, frânturi de istorie, dar și „proiecția românească a celeilalte vieți, a transcendentului creștin" (Ovidiu Pecican)[20]. Înțelesul teologic se desenează ca o floare de gheață pe sticlă în faptul de viață.

Plecând de la o frescă aflată în Mănăstirea Surpatele, dar și de la icoana-izvod a ei, icoana *Sfintei Treimi* a lui Andrei Rubliov (1410), înfățișându-i pe cei trei îngeri care i s-au arătat lui Avraam și Sarrei, considerați a fi o prefigurare a Sfintei Treimi, Anania imaginează o poveste în care o frescă este capabilă să cheme viul, să-l materializeze (*Tustreiul*). „Fresca, scrie Mircea Muthu, este, generic vorbind o *punere în abis* în poietica prozatorului*"*. Vedem cum se încheagă „epopeea unor mari mănăstiri (Hurezi, Cozia, Tismana ș.a.), reconstruite

[17] Ovidiu Pecican, *op.cit.,* p.317.
[18]Constantin Cubleşan, *op.cit.*,p.3.
[19]Cornel Ungureanu, *op.cit.,p.32.*
[20] Ovidiu Pecican, op. cit., p.317.

BDD-A22148 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:41:15 UTC)

mereu în caruselul istoriei”[21], totul fiind privit printr-o lentilă focalizantă, iar aceasta este fresca.

Povestirea *Tustreiul* este una dintre cele în care se simte apăsat un suflu sau o adiere de vânt sadoveniană. Ea are acea ,,încetineală savantă care face din săritura unui cal, banală, un zbor al imponderabilului, menit să te uimească și să te încânte”, cum spune Valeriu Anania despre arta lui Sadoveanu.[22] După cearta meșterului Andrei cu ,,fârtații zugravi” legată de icoana *Tustreiul* , aceștia reproșâdu-i meșterului că icoana sa nu e de pe pământ, ci este ,,o Treime azvârlită în cer” se întâmplă un fapt care vine să-l adeverească pe meșterul Andrei și anume o epifanie: Cei trei apar în preajma mănăstirii, așezați pe o stivă de lemne, într-un luminiș, iar meșterul îi invită să ia masa alături de jupâneasa Asineta, soția sa și de ucenicul său în ale picturii, care este de fapt pelerinul apter (ei însă rămânând în picioare). La această masă nimeni nu vorbește, dar toți se înțeleg. In timpul mesei, oaspeților li se schimbă culorile straielor în cenușiu (trimitere la imaginea unui ,,pământ transfigurat ce oficiază cina pascală”, după cum sugerează Mircea Muthu,[23] dar și la ideea că aceștia trei sunt de fapt Unul). Starea de pace interioară a participanților la acestă masă este pusă în cuvinte astfel: ,,Amurgul se lăsa în tăcere, negurile se mai risipiseră , văzduhul era cald și prietenos, inimile noastre se cuprindeau într-o nesfârșită mulțumire (...) Câteva păsăruici se lăsară de pe crengi și prinseră a ciuguli fărîmiturile din jurul mesei”.Trecerea fugară a Celor trei este aducătoare de schimbări în viața gazdelor lor : până la ziuă, meșterul, înfrigurat și inspirat, va realiza ,,hora unică a celor șase icoane ce povestesc popasul din seara aceea” și se va hotărî să-l numească pe ucenicul său ,,fiu”, pentru prima oară. Iar ,,fiul”, fericit că este numit astfel, dobândește la rândul său puteri rare și anume: suflând peste icoane, vede cum vor arăta ele după o sută de ani, când zugrăveala ,,intră în adevărul ei”, iar suflarea așterne pe icoană ,,nu abur, ci limpezime”. Fiindcă, în acel moment (sublim) ,,veșnicia se lasă pusă în mișcare”. Poetul Ioan Alexandru are, la fel, o poezie în care pune veșnicia în mișcare: ,,Fiecare casă-mpărăție/fiecare masă prestol/prin fiecine poate să vie/de când mormântul e gol”. Sau, căutând racorduri mai îndepărtate în timp și spațiu, momentul ospeției minunate îl aflăm descris în versurile lui Angelus Silesius astfel: ,,Desfătător ospăț! Chiar Domnul vin o fi ,/Bucate, masă, cânt și Cel ce ne-o servi”[24].

Exegeza literară a remarcat faptul că autorul, deși își împlinește prin literatură vocația religioasă, reușește cu finețe să evite capcanele tezismului. Ovidiu Pecican observă cum Valeriu Anania, departe de a face o proză didactică, își poartă cititorul într-o ,,mare a volutelor literare”, unde ,,sugestia joacă rolul cel mai important, iar subtilitatea caracterizează mijloacele”.[25] Nu suntem de acord în acest punct însă cu Lucian- Vasile Bâgiu, care sesizează, ca fenomen întâmplat mai rar, ce-i drept, deturnarea discursului literar de la prezumtiva caracteristică strict artistică ,,prin prea explicita expresie a eticului, a moralei creștine, a

[21] Mircea Muthu, *Prefața* la Valeriu Anania, *Amintirile peregrinului apter*, Cluj-Napoca, Editura Limes, 2004, p.6.
[22] Valeriu Anania, *De dincolo de ape. Pagini de jurnal și alte texte*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2000, p.130.
[23] Mircea Muthu, *op.cit*., p.7.
[24] Angelus Silesius, *Călătorul heruvimic*, traducere, date biografice, note, variante, postfață de Ioana Pârvulescu, Editura Humanitas, București, 2007, p.89.
[25] Ovidiu Pecican, *op.cit.*, p.317.

BDD-A22148 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:41:15 UTC)

finalității didactice, conferindu-se atfel, sporadic, impresia de predică de la amvon[26]". Dă ca exemplu fraze precum: ,,nici cerul nu s-ar prăbuși cu un mai mare vuiet decât o credință năruită" (p.108). Sau: ,,tu nu știi că din vorba celui nebun se hrănește cugetul înțeleptului?" (p.149). Oare chiar să nu mai aibă loc eticul- în mantia unor formulări superbe ca acestea-în literatură?

Critica a comparat acest volum de povestiri cu ,,Numele trandafirului" a lui Umberto Eco sau i-a aflat corespondențe cu „Un veac de singurătate", ca ,,metaforă a dăinuirii"[27] și a remarcat faptul că ele încheie ,,un posibil cvadrilater"[28], ale cărui unghiuri ar fi fixate de Gala Galaction, Mircea Eliade și Vasile Voiculescu. Ioan Șt. Lazăr vede în *Amintirile peregrinului apter* un punct de întâlnire dintre opera teologică și cea literară, dat fiind că ,,o inter-comunicare subiacentă le animă", făcând posibil un ,,zbor între Contingent și Transcendent, care implică, în orizontul concret (natural și istoric) vibrația celui etern".[29] Lucian-Vasile Bâgiu consideră că *Amintirile* ar putea fi situate într-un „spaţiu al intervalului", decisiv în biografia autorului, în care acesta "recuperează nu doar statutul angelic (prin peregrinul-înger.n.n.), ci îşi anticipează şi omenescul ca adastând în iminenţa unei prefaceri fiinţiale".[30] Prefacerea fiinţială se legă de faptul că, imediat după încheierea volumului , Valeriu Anania se va manifesta în altă dimensiune a expresiei literare, fiindcă începe lucrul la traducerea Bibliei sau Sfânta Scriptură. Iar creaţia literară, truda întinsă pe parcursul a 60 de ani de viață, cu exersarea tuturor genurilor biblice, de la eseu până la poezie, a fost înţeleasă chiar de Valeriu Anania ca o "îndelungată etapă pregătitoare, necesară a unui itinerariu spiritual" cu putere de modelare lăuntrică excepţională. Vectorul ei a fost traducerea *Bibliei*, " arătarea Cuvântului Celui mai înalt".

Acolo se află și făgăduința de a afla răspunsul la întrebarea "cine sunt?", pe rugul căreia ard aproape toţi eroii lui Anania:"Cel ce vede pe Unul prin Unul se vede şi pe sine".[31]

Bibliografie:

Anania, Valeriu, *Amintirile peregrinului apter*, nuvele și povestiri, Cartea Românească, București, 1990

Anania, Bartlomeu Valeriu, *Icoana patriei vâlcene*, Editura Almarom, Râmnicu-Vâlcea, 2002

Mitropolitul Bartolomeu, *Corupția spirituală. Texte social-teologice*, ediția a II-a, îngrijită de Bogdan Ivanov și Radu Preda, Cluj-Napoca, 2011

Bâgiu, Vasile- Lucian, *Valeriu Anania. Scriitorul*, Editura Limes, Cluj-Napoca, 2006

Pecican, Ovidiu, *Ficţiunea memorialistică*, în revista *Steaua* , 43, nr.3 din 1992, , apud *Referinţe critice* în Valeriu Anania, *Opera literară 2, Amintirile peregrinului apter*, Editura Limes, Cluj- Napoca, 2004

[26] Lucian -Vasile Bâgiu,*Valeriu Anania. Scriitorul,* Editura Limes, Cluj-Napoca, 2006, p.193.

[27] Miron Scorobete, *Op.cit*., p.180.

[28] Constantin Cubleșan, *Contemporaneitatea istoriei*, în revista Adevărul literar și artistic, 27 ianuarie-2 februarie 1991, an II, nr.51, p.3.

[29] Ioan Șt. Lazăr, *Valeriu Anania, Icoane de început*, eseu biografic, Editura Rotipo, Iași, 2013, p.28.

[30] Lucian Vasile Bâgiu, *op.cit* , p.217.

[31] *Filocalia*, vol.VI, Editura Humanitas, Bucureşti, 2009, p. 29.

BDD-A22148 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:41:15 UTC)

Anania, Valeriu, *Din spumele mării*. *Pagini despre religie şi cultură*, Editura" Dacia", Cluj-Napoca,1995

Constantin Cubleşan, *Contemporaneitatea istoriei*, în revista A*devărul literar şi artistic*, 27 ianuarie-2 februarie 1991, an II, nr.51

Cornel Ungureanu, *Geografia literaturii române azi*, vol.I, Editura Paralela 45, 2003

Filocalia, vol.VI, Editura Humanitas, Bucureşti, 2009

****Viața Părintelui Arsenie Papacioc.Testament. Cuvinte de folos,* volum coordonat de Danion Vasile, ediția a II-a revăzută și adăugită, București, Editura Areopag și Editura Meditații, 2012

Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloaie, *Teologia dogmatică ortodoxă,* București, Editura IBMBOR, 1978

Steindhardt, Nicolae, *Jurnalul fericirii*, ediția a II-a, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1992

Silesius, Angelus, *Călătorul heruvimic*, traducere, date biografice, note, variante, postfață de Ioana Pârvulescu, Editura Humanitas, București, 2007

Constante, Lena, *Evadarea tăcută, 3000 de zile singură în închisorile din România,* ediția a II-a, Editura Florile dalbe, București, 1995

Paleologlu, Al., *Sfidarea memoriei*, convorbiri cu Stelian Tănase, ed. a II-a, Editura DU Style, 1996

Pleșu,Andrei, *Despre îngeri*, Editura Humanitas, București, 2010, p.26.

Scorobete, Miron, *Un apter înaripat*, în volumul *Logos Inalt Preasfințitului Arhiepiscop Bartolomeu al Clujului la împlinirea vârstei de 80 de ani,* Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2001

Zaciu, M., Papahagi M., Sasu A. (coordonatori), *Dicționarul esențial al scriitorilor români,* Editura Albatros, București, 2000

Valeriu Anania, Aurel Sasu, *Despre noi și despre alții,* Editura Curtea Veche, București, 2009

BDD-A22148 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:41:15 UTC)